

NIKOS KAZAN- ÇAKIŞ

YENİDEN
ÇARMIHA
GERİLEN İSA

12. BASKI
ÇEVİRİ: TUĞRUL TANYOL

♥ can
modern

NIKOS KAZANCAKIS
YENİDEN ÇARMIHA
GERİLEN İSA

Can Modern

Yeniden Çarmıha Gerilen İsa, Nikos Kazancakis

Çeviri: Tuğrul Tanyol

O Hristos Ksanastavronete

© Niki Stavrou

© 1982, Can Sanat Yayınları A.Ş.

Tüm hakları saklıdır. Tanıtım için yapılacak kısa alıntılar dışında yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir yolla çoğaltılamaz.

1. basım: 1982

12. basım: Mart 2024, İstanbul

Bu kitabın 12. baskısı 1 000 adet yapılmıştır.

Dizi editörü: Şirin Etik

Düzeltili: Aylin Samancı Elmasdağ

Kapak tasarımı: Utku Lomlu / Lom Creative (www.lom.com.tr)

Baskı ve cilt: Vizyon Basımevi Kağıtçılık Matbaacılık ve Yayıncılık
San. Tic. Ltd. Şti.

Beylikdüzü O.S.B Mah. Orkide Cad. No: 1/Z Beylikdüzü-İstanbul
Sertifika No: 52098

ISBN 978-975-07-1851-9

CAN SANAT YAYINLARI

YAPIM VE DAĞITIM TİCARET VE SANAYİ A.Ş.

Maslak Mah. Eski Büyükdere Cad. İz Plaza, No: 9/25 Sarıyer/İstanbul

Telefon: (0212) 252 56 75 / 252 59 88 / 252 59 89 Faks: (0212) 252 72 33

canyayinlari.com

yayinevi@canyayinlari.com

Sertifika No: 43514

NİKOS KAZANCAKİS
YENİDEN ÇARMIHA
GERİLEN İSA

ROMAN

Çeviri

Tuğrul Tanyol

♥can

Nikos Kazancakis'in Can Yayınları'ndaki diğer kitapları:

Zorba, 1984

Kardeş Kavgası, 1985

Kaptan Mihali, 1993

El Greco'ya Mektuplar, 2003

Günaha Son Çağrı, 2003

İspanya, Yaşasın Ölüm, 2019

NIKOS KAZANCAKIS, 1883'te Girit'in Heraklion kentinde doğdu. Atina Hukuk Fakültesi'ni bitirdikten sonra hukuk doktorasını veren Kazancakis, felsefi açıdan ünlü düşünür Henri Bergson'dan etkilendi. Lenin Barış Ödülü'ne değer görüldü; 1957'de Nobel Edebiyat Ödülü'nü bir oy farkla kaybetti. Goethe ve Dante'nin yapıtlarını Yunancaya çevirdi; Homeros'un *Odysseia* destanına 33.333 dize-lik bir devam yapıtı yazdı. Türkçeye çevrilen yapıtları arasında *Kaptan Mihalis*, *El Greco'ya Mektuplar*, *Kardeş Kavgası*, *Günaha Son Çağrı*, *Yeniden Çarmıha Gerilen İsa*, *Zorba* ve *İspanya*, *Yaşasın Ölüm* sayılabilir. Kazancakis, altmışlarındayken İkinci Dünya Savaşı yıllarında kaleme aldığı *Zorba* romanıyla uluslararası üne kavuştu. 1957'de öldüğünde, doğduğu kent Heraklion'daki kale burçlarından birinin altına gömüldü. Mezar taşında, "Hiçbir şey ummuyorum, hiçbir şeyden korkmuyorum, özgürüm," yazıyor.

TUĞRUL TANYOL, 1953'te İstanbul'da doğdu. Boğaziçi Üniversitesi İdari Bilimler Fakültesi Sosyal Bilimler Bölümü'nü bitirdikten sonra İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Sosyoloji Bölümü'nde doktorasını tamamladı. Marmara ve Yeditepe üniversitelerinde öğretim üyesi olarak çalıştı. Çeşitli dergilerde yayımlanan şiirlerinin yanı sıra şiirin ana sorunları üstüne yazılarıyla tanındı. 1985'te yayımlanan *Ağustos Dehlizleri* adlı yapıtıyla Behçet Necatigil Şiir Ödülü'ne değer görüldü. Nikos Kazancakis, Gabriel García Márquez, Sacha Guitry, Vicente Aleixandre gibi yazar ve şairlerin yapıtlarını dilimize kazandırdı.

I

Bir Yahuda aranıyor

Likovrisi (Kurt Çeşmesi) Ağası, köy meydanına bakan balkonuna oturmuş çubuğunu tütürüyor ve rakısını yudumluyordu. İnce, ılık bir yağmur serpiştiriyordu hafiften. Ağa'nın yeni siyaha boyanmış kalın bıyıklarında bir an takılı kalan küçük damlalar ışıltılar saçıyordu. Rakının verdiği sıcaklıkla gevşeyen Ağa dudaklarını yaladı ve bıyıklarından süzülen serinliğin tadını çıkardı. Sağında, bir maymun kadar sinsi, şaşkınlıklı bir Doğulu olan uşağı ve muhafızı Hüseyin, elinde borazanıyla dikiyordu. Solunda ise ayaklarını altına toplamış bir çocuk, kadife yastıkta oturmuş, Ağa'nın çubuğunu söndükçe yakıyor ve kadehi boşaldıkça rakıyla dolduruyordu.

Ağa ağırlaşan gözkapaklarının arasından, altında uzanan bu dünyayı tadını çıkara çıkara izliyordu. Tanrı'nın yaratmış olduğu her şey ne denli kusursuz diye düşündü: Bu dünya gerçek bir başarı. Aç mısın? İşte ekmek ve et ya da tarçınlı pilav. Susadın mı? İşte o gençlik suyu rakı. Uykun mu geldi? Tanrı uykuyu yaratmış; uykusuzluk için biçilmiş kaftan... Kızgınsan işte kırbaç ve reyanın kıcı demiş. Üzgünsen, üzüntülerini gidermek için türküler yakmış. Ve son olarak, bu dünyanın tüm dertlerini ve kuşkularını unutasın diye Yusufaki'yi yaratmış.

"Olağanüstü bir sanatçı bu Tanrı!" diye mırıldandı

duygulanarak. “Evet gerçekten işini bilen, olağanüstü ve hünerli bir sanatçı. Rakıyı ve Yusufaki’yi yaratma düşüncesini de nereden bulmuş?”

Ağa’nın gözleri yaşarmıştı; o kadar çok rakı içmişti ki yüreği sevgi ve şefkatle kabarmıştı. Balkonundan aşağı eğilerek, geniş kırmızı kuşakları, yeni yıkanmış poturları, uzun mavi tozlukları ile en iyi giysileri içinde meydanda dolaşan yeni tıraş olmuş reayaları izledi. Bazıları fes, bazıları sarık, ötekilerse koyun derisinden yapılmış kasketler geçirmişlerdi başlarına. En süslüleri de kulaklarının ardına bir fesleğen dalı ya da bir sigara sıkıştırmıştı.

Paskalya’nın içindeydiler ve günlerden salıydı. Ayın biraz önce sona ermişti. Hava çok güzel ve ılıktı. İlyaz güneşi ve yağmur, limon çiçeklerinin nefis kokusu, ağaçların tomurcuklanması; çimenlerin yeniden canlanması; toprağın her parçasından İsa yükseliyordu. Hıristiyanlar meydanda bir aşağı bir yukarı geziniyorlar ve geleneksel kutlama sözleriyle kucaklaşıyorlardı: “İsa dirildi!” “Gerçekten dirildi!” Ardından Kostandis’in kahvesine ya da meydanın ortasındaki çınar ağacının altına oturmaya gidiyorlardı. Nargileyle kahve ısmarlayıp zaman yitirmeden o ince yağmur kadar sonsuz bir gevezeliğe dalıyorlardı.

“İşte cennette de böyle olacak,” dedi zangoç Haralambos, “sonsuzca değin ılık bir güneş, sessizce düşen yumuşak bir yağmur, tomurcuklar içindeki limon ağaçları, nargileler ve tadına doyulmaz konuşmalar.”

Meydanın öbür ucunda, çınar ağacının ardında, zarif çan kulesi ile yeni beyaza boyanmış köy kilisesi yükseliyordu: “Çarmıha Geriliş”. Bugün kilisenin girişi palmye ve defne dallarıyla süslenmişti. Çevresi küçük dükkanlar ve ahırlarla kuşatılmıştı. “Alçı Yiyen” diye çağrılan ve kaba saba bir insan olan saraç Panayotaros’un dükkânı da buradaydı. Bir zamanlar köye Napoléon’un alçıdan yapılmış bir heykelini getirmişlerdi ve o, bunu oturup

bir güzel yemişti. Daha sonra bir tane daha; Kemal Paşa'ninkini getirmişlerdi. Onu da öğütüvermişti. Sonunda Venizelos'un heykelini de diğerlerinin yanına göndermişti.

Bitişikte Andonis'in, tabelasında "Andonis" yazan berber dükkânı vardı. Kapının üzerinde ise kalın, koyu kırmızı harflerle şöyle yazılmıştı: "Diş de çekilir".

Biraz ötede yaşlı topal Dimitros'un kasap dükkânı yer alıyordu. "Taze dana başları, HERODIAS!". Her cumartesi bir dana keserdi. Ne var ki bu işi yapmadan önce hayvanın boynuzlarını parlatır, alnını boyar, boynuna kırmızı kurdeleler takar ve topallaya topallaya, hayvanı, meziyetlerini sayarak köyün içinde gezdirirdi.

Son olarak, her zaman ağır bir kahve, tütün ve kışları ise adaçayı kokusunun doldurduğu, ince uzun ve serin bir oda olan tanınmış Kostandis Kahvesi. Duvarlarında parlak kâğıda basılı, köyün gururu olan üç etkileyici portre asılıydı. Bir yanda, tropik bir ormanda yarı çıplak bir durumda Azize Geneviève; öte yanda mavi gözleri ve iri sütüne göğüsleriyle Kraliçe Victoria; tam ortada ise, sert yüz çizgileri, öfkeyle bakan kül rengi gözleri ve uzun astragan kalpağıyla Kemal Paşa.

İyi insanlardı bu köylüler; iyi işçiler, iyi babalar ve rakıya, misk ve nane gibi ağır kokulara ve solunda, kadife yastığın üzerinde oturan güzel çocuğa olan düşkünlüğüyle Ağa da iyi bir insandı. Ağa neşelenmişti ve sürüsünü gözleyen bir çoban gibi Hıristiyanlara zevkle bakıyordu.

"Mükemmel insanlar," diye düşündü; "bu yıl kilerimi yine Paskalya armağanlarıyla, peynirlerle, susam ekmekleriyle, hamur işleri ve kırmızı yumurtalarla doldurdular. Bir tanesi, Tanrı onu korusun, Yusufaki'm için çiğ-

1. Vaftizci Yahya'nın boynunun vurulmasına ön ayak olan kişi. Yeni Ahit, "Mat-ta", 14:1-12. (Y.N.)

nesin de küçücük ağzı mis gibi koksun diye bir kutu sakız getirmiş bana...” Ağa kendini çok mutlu hissetti. “Kilerim,” dedi kendi kendine, “bir sürü güzel şeylerle ağzına kadar dolu, yağmur ince ince düşüyor, horozlar ötüyor ve hemen yanı başımda, ayaklarımın dibinde Yusufaki’ m sakızını çiğniyor ve dilini şapırdatıyor.” Ağa birden sanki yüreği kanatlanıp uçacakmış gibi hissetti kendini. Başını kaldırdı ve bir türkü söylemeye hazırlanırken böylesine bir gayret harcamayı gözüne kestiremedi; Hüseyin’e dönerek reayaları susturması için borazanını çalmasını işaret etti. Sonra soluna döndü:

“Söyle Yusufaki (dualarım seninle olsun), ‘Dünya da bir, rüya da bir, aman aman!’ türküsünü söyle bana! Söyle yoksa çıldıracağım!” dedi.

Güzel çocuk, acele etmeden, ağzındaki sakızı çıkardı ve çıplak dizinin üstüne yapıştırdı. Sağ avucunu yanına dayayarak Ağa’sının en sevdiği türküyü söylemeye başladı: “Dünya da bir, rüya da bir, aman aman!”

İçli sesi, bir kumrunun ötüşü gibi yükselip alçalıyordu. Ağa büyülenmiş gibi kapattı gözlerini ve oğlanın şarkısı bitinceye değin içkisini unuttu. “İyi günlerinden biri,” diye fısıldadı Kostandis kahveleri verirken, “Tanrı rakıyı kutsasın!” dedi.

“Tanrı Yusufaki’yi kutsasın,” dedi Yannakos, pis pis sırtarak. Köyün postacısı ve seyyar satıcısıydı. Kırçilli gür bir sakalı ve gözlerinde yırtıcı bir kuşun bakışları vardı.

“Onu ağa, bizi reaya yapan bu kör talihe lanet olsun,” diye homurdandı papazın kardeşi, köy öğretmeni Hacı Nikolis. Konuşunca âdemelması bir aşağı bir yukarı oynayan, gözlüklü ve zayıf biriydi.

Atalarını düşünerek ateşlendi, içini çekti:

“Bir zamanlar halkımız, Helenler bu toprakların efendisiydi. Çark döndü, Bizanslılar geldi. Onlar da Helen’ di ve Hıristiyan. Çark bir kez daha döndü ve Hacer’in ço-

cukları geldi... Ne var ki dostlarım, İsa yeniden doğdu; ül-kemiz de bir gün yeniden doğacak! Haydi Kostandis, bir daha doldur!”

Türkü sona ermiş, güzel oğlan sakızını ağzına atmış ve uykulu bir biçimde çiğnemesini kaldığı yerden sür-dürmeye başlamıştı. Borazanın sesi bir kez daha duyul-du: Reayalar artık gülebilir ve rahatça bağırabilirlerdi.

Köyün yaşlılar heyetinin beş üyesinden biri olan Kaptan Fortunas kahvenin kapısında göründü. Bir za-manlar gemi sahibi olan Kaptan, Rus mısırı taşıyıp ve aslında kaçakçılıktan başka bir şey yapmadan yıllarca Karadeniz'i arşınlamış, uzun boylu, iri yapılı eski bir ge-miciydi. Çenesinde tek bir kıl yoktu. Zeytin yeşili teni, derin kırışıklıkları ve parıltılar saçan küçük kara gözleri vardı. Gemisi de kendisiyle birlikte yaşlanmış ve bir ge-ce, Trabzon kıyılarında bir kayaya çarparak parçalanmış-tı. Düşleri yıkılan Kaptan Fortunas, mümkün olduğunca çok rakı tüketmek ve günü geldiğinde yüzünü duvara dönüp ölmek amacıyla köyüne dönmüştü. Gözleri çok şey görmüştü ve artık yetmişti; hayır yeterince değil. Yorgundu ama bunu kabul etmeye utanıyordu.

Bugün, kaptan çizmelerini, sarı kemerini ve köyün önde gelenlerinden biri olduğunu simgeleyen gerçek ast-ragandan kalpağını giymişti. Elinde köyün yaşlılarınca kullanılan uzun bir baston vardı. İki-üç köylü saygıyla ayağa kalkarak, bir kadeh rakı için onu aralarına çağırdılar.

“Zamanım yok, çocuklarım, rakı için olsa bile,” dedi. “İsa dirildi! Papazın evine gidiyorum, yaşlılar heyetinin toplantısı var. Bir saatten kısa bir süre içinde, tüm çağrı-lanların orada olmaları gerekiyor. Çabuk, haç çıkarın ve gelin. Biliyorsunuz bugün çok işimiz var. Ah, birinizin gi-dip saraç Panayotaros'u o şeytan sakalıyla birlikte getir-mesi gerek. Ona çok gereksinmemiz var.”

Bir an sustu ve gözlerini kırıpıştırdı, sonra muzip bir

tavırla, “Eğer evde değilse, dulun yanındadır,” dedi. Herkes kakhahalarla gülmeye başladı.

Aşkî gençlik günlerinde öğrenmiş olan –ve bunun bedelini oldukça ağır ödemişti– yaşlı katırcı Hristofis kızgın bir sesle dışarı çıktı:

“Ne gülüp duruyorsunuz kaz kafalılar? Adam haklı. Keyfin ne isterse onu yap Panayotaros ve bunların söylediklerine aldırma! Yaşam kısa, ölüm ise uzun. Devam et aslanım!”

Şişko kasap Dimitri kazınmış kafasını salladı:

“Tanrı dulu, Katerinamızı korusun! Kaçımızı boy-nuzlanmaktan kurtardığını ancak şeytan bilir.”

Kaptan Fortunas güldü:

“Hadi çocuklar artık tartışmayın. Her köyde böyle bir kadın olmalıdır, böylece namuslu olanlar da tedirgin olmazlar. Bu, yol kenarındaki bir çeşmeye benzer, işte o kadar. Susayanlar orada durur ve bir yudum su içerler. Yoksa hepsi gelip kapılarımızı çalarlardı bir bir ve kadınlar kendilerinden su istendiğinde...” Geriye döndü ve öğretmeni fark etti.

“Hey sen hâlâ burada mısın ihtiyar? Sen de heyet üyesi değil misin? Kahveyi bile okula çevirdin. Dersler bitti, gel hadi!”

“Benim de gelmemi istemez misin?” diye sordu yaşlı Hristofis, ötekilere göz kırparak. “Ben de Yahuda olurum.”

Ne ki Kaptan Fortunas ağırlığını bastonuna vererek yokuşu tırmanmaya başlamıştı. Bugün pek iyi görünmüyordu. Romatizması iyice azmış, bütün gece gözünü kırpmamıştı. Tabii o sabah ilaç niyetine iki-üç kadeh rakı yuvarlamış ama şeytan götürsün, ağrılar bir an bile kesilmemişti. Rakı bile bir işe yaramamıştı.

“Utanmasam bağırmaya başlayacağım, bu belki sancımı biraz dindirir. Ama kendime olan bu lanet olası say-

gım ve neşeli görünüşüm yok mu? Bastonum elimden kaysa, hiçbir afacanın yardım etmesine izin vermem. İlla, eğilip ben alacağım... Hadi Kaptan Fortunas sık dişlerini, aç yelkenlerini, çevir dümenini dalgaların içine, hadi aslanım! Kendini utanılacak bir duruma sokma. Tanrı aşkına, yaşam da bir fırtınadır, geçer gider.”

Homurdandı ve kendi kendine küfretti. Tepeye tırmanırken bir duvardan ötekine yalpalayıp duruyordu. Bir an durup çevresine bakındı. Görünürde kimse yoktu. Gürültüyle içini çekti ve bu, onu biraz olsun rahatlatmıştı. Köyün yukarı ucuna doğru kaldırdı gözlerini ve ağaçların arasından beyaz bir leke görür gibi oldu. Bu, papazın mavi panjurlu eviydi.

“Bu yaşlı bunak, hangi akla hizmet edip de evini bu tepenin üzerine kurmuş,” diye homurdandı. “Başımın belası.” Ve tırmanmayı sürdürdü.

Köyün önde gelenlerinden ikisi gelmişti bile, divanın üzerinde bağdaş kurup oturmuşlar, yapılacak ikramı bekliyorlardı. Papaz, emirlerini vermek için tek kızı Mariori'nin kahve, soğuk su ve reçel hazırladığı mutfağa gitmişti.

Pencerenin önüne Likovrisi'nin en yaşlı kişisi kurulmuştu. Çuhadan yapılmış bir şalvar, altın sırmalı bir cepken giymiş, işaretparmağına iri, altın bir yüzük takmıştı. Şişmandı ve oldukça kibirli bir hali vardı. Yüzüğünün üzerinde adının baş harfleri yazılıydı: G. P.; Georgios Patriarheas. Elleri bir piskoposunkiler kadar tombul ve yumuşaktı. Yaşamı süresince hiçbir iş yapmamıştı. Emrinde bir sürü hizmetkâr ve serf vardı. Şiş göbeği, koca bir kıç, sarkık bir karnı ve kıllı göğsü üzerinde üç katlı bir gerdanı vardı. Önden iki-üç dişi eksikti – ki bu onun tek kusuruydu ve biraz kekeleyesine ve peltek peltek konuşmasına neden oluyordu. Ne var ki bu kusuru bile

onun üstünlüğüne bir şeyler katıyordu. Çünkü onunla konuşan herkes ne söylediğini duyabilmek için ona doğru eğilmek zorunda kalıyordu.

Sağındaki köşede zayıf, kirli, kadavraya benzer başı, çapaklı gözleri, iri nasırlı elleri, basit ve kendini önemsemez haliyle ikinci önde gelen kişi, köyün en zengini yaşlı Ladas oturuyordu. Yetmiş yıl boyunca toprağı sürmüş, ekip biçmiş, zeytin ağaçları ve asmalar dikmiş ve bunları ezip kanlarını içmişti. Şimdi ise bu nedenle iki büklümdü. Çocukluğundan beri bir kez olsun topraktan ayrılmamıştı ve doymak bilmez bir biçimde bire bin vermesini istemişti. Yine de bir kez olsun, “Şükürler sana Tanrı’m,” dememiş, tersine sürekli bir hoşnutsuzlukla homurdanıp durmuştu. Şimdi, bu yaşlı halinde bile toprak onun için hâlâ yeterli değildi. Ölümü yaklaştıkça ve yazgısının sonuna geldiğini hissettikçe tüm köyü hırsla yiyip yutmak için sabırsızlanıyordu. Yüksek faizle borç vermeye başlamıştı. Şansı yaver gitmeyen insanlar, evlerini ve asma bahçelerini rehine koyarlar, ödeme zamanı geldiğinde ise ceplerinde tek kuruş olmadığından, mallarının mezatta satıldığını ve yaşlı Ladas’ın topraklarını yiyip yuttuğunu görürlerdi. Ama o yine de hiç durmadan sızlanır ve hiçbir zaman yiyecek fazla bir şeyi olmazdı. Karısı Penelope çıplak ayakla dolaşırđı. Biricik kızının hastalanmasına neden olduğunda doktora göndermektense ölmesini yeğlemişti.

“Dünyanın parası,” demişti. “Büyük kentler çok uzakta, nasıl bir doktor getirebilirim? Üstelik başkalarının bildiğinden fazlasını mı biliyorlar? Tanrı belalarımı versin! Bizim papazımız var, eski ilaçları biliyor ve ben ona yalnızca kutsal yağ için para vereceğim. Şöyle ya da böyle, nasılsa iyileşecek. Böylesi bana daha ucuza gelecek.”

Ne var ki papazın macunları hiçbir işe yaramamış, kutsal yağların hiçbir etkisi olmamıştı ve genç kız, on

yedi yaşında ölüp babasından kurtulmuştu. Babası da düğün harcamalarından kurtulmuştu tabii ki. Kızının ölümünden kısa bir süre sonra bunun hesabını da yapmıştı: çeyiz şu kadar; patiskalar, masalar, iskemleler şu kadar. Sonra yemekleri silip süpürecekt bütün o obur akrabaların tümünü düğüne çağırarak zorunda kalmayacak mıydı? Öyleyse et, ekmek ve şarap da şu kadar... Bütün bunlar toplandığında oldukça önemli bir görünüm çıkmıştı ortaya: Kızı neredeyse onu dilenmek zorunda bırakacaktı. Hem ne önemi vardı ki. Günün birinde hepimiz ölüp gitmeyecek miyiz? Üstelik kızcağız bu dünyanın tüm dertlerinden, kocadan, çocuklardan, hastalıktan, ev işlerinden de kaçıp kurtulmuştu... Doğrusu istenirse şanslı olduğu bile söylenebilirdi. Huzur içinde yatsın!

Mariori tepsiyle içeri girdi, ekâbirleri selamladı, gözlerini yere indirerek önce yargıcın önünde durdu. Soluk bir yüzü, iri gözleri, düzgün kaşları vardı. Kestane rengineindeki saçları iki kalın örgüyle başının üzerinde bir taç gibi duruyordu. Yaşlı yargıç vişne reçelinden, dolu bir kaşık alarak genç kıza baktı ve bardağını kaldırdı.

“Mutluluğunuza Mariori, oğlum sabırsızlanıyor.”

Papazın kızı, biricik oğlu Mihelis’le nişanlıydı ve papaz böyle bir birleşmenin kendisine kısa bir sürede birçok torun kazandıracağını söyleyerek övünüyordu.

“O itin, neden bu denli sabırsızlandığını anlamaya başlıyorum. Artık daha fazla dayanamayacağını söylüyor...” diye ekledi yaşlı adam gülerken ve genç kıza göz kırptı.

Kızcağız saçlarının dibine kadar kızardı, dili tutuldu.

“Hepimizin mutluluğuna,” dedi Papaz Grigoris, bir şişe misket şarabını getirirken. “İsa ve Meryem bizi kutsasın.”

Giderek şişmanlayan, hâlâ gelişmemiş bedeni ve bem-

beyaz çatallı sakalıyla yağ ve buhur kokuyordu. Kızının şaşkınlığını görerek, konuyu değiştirmek için sordu:

“Tanrı’nın izniyle evlatlığın Lenio’yu ne zaman evlendirmeyi düşünüyorsun?”

Lenio, yargıcın hizmetçilerinin birinden peydahladığı piçlerden biriydi. Onu, sadık çobanı Manolios’la nişanlamış ve çeyiz olarak da, oldukça cömert davranarak, Manolios’un köyün yakınlarındaki Meryem Tepesi’nde güttüğü sürüyü vermişti.

“Tanrı isterse yakında,” diye yanıtladı. “Lenio çok aceleci. Şanslı kız çok acele ediyor! Sanırım göğüsleri giderek şişiyor ve bir erkek çocuk emzirmesi gerek. Geçen gün, ‘İşte mayıs ayı geldi,’ dedi bana, ‘mayıs ayı geldi efendim. Artık tam zamanı.’”

Yürekten gelen bir kahkahayla üç katlı gerdanı sarıladı.

“Mayısta yalnızca eşekler evlenirler,” dedi. “Lenio haklı, şimdi tam zamanı. Hizmetçi olsalar bile, ne de olsa onlar da insan.”

“Manolios iyi bir çocuk,” dedi papaz. “Mutlu olacaklar.”

“Haklısın, onu kendi oğlum gibi severim,” dedi yargıç. “Aya Panteleimon Manastırı’na gittiğimde rastlamıştım ona. O zamanlar on beş yaşında olmalıydı. Oturma odasında bana ayazma suyu getirmişti. Gerçek bir melek, yalnızca kanatları eksikti. İçimi bir acıma duygusu kapladı ve kendi kendime, ‘Yazık,’ dedim, ‘böylesine güzel bir çocuk, bir haremağası gibi bu manastırda solup gidecek! Başrahip Peder Manasi’nin hücrelerine gittim. Felçli olduğundan yıllardır orada yaşıyordu. ‘Peder,’ dedim ona, ‘sizden bir dileğim var, eğer yerine getirirseniz manastıra gümüş bir şamdan armağan ederim.’ ‘Manolios dışında ne istersen iste yargıç.’ ‘İşte benim de istediğim o, Peder. Onu kendi hizmetime almak istiyorum.’”

Yaşlı keşiş içini çekti. ‘Onu oğlum gibi severim, gerçekten de oğlum gibidir. Hiçbir kusuru yoktur. Zayıf ve yapayalnızım. Ondan başka kimsem yok. Her akşam ona çilekeşlerden ve azizlerden söz ederim. Böylece o, bir şeyler öğrenir, ben de zaman geçiririm.’ ‘Bırak da dünyayı tanısin Peder, çocukları olsun, yaşasın. Bu yaşamdan bıcarsa, seçsin keşişliği.’ Çok duygusal ve ince bir konuşma sonunda çocuğu almayı başardım. Şimdi ona Lenio’yu veriyorum. Talihleri açık olsun.”

“Onlar da bir sürü torun verecekler,” dedi yaşlı Ladas, pis bir sırıtışla. Kaşığının ucuyla bir vişne aldı, şapırdatarak yedi, bir yudum misket şarabı içip öne eğildi:

“Emeklerimizin karşılığını alabilesek, Tanrı bizi bağışlasın da açlıktan ölmeyelim. Bağlar ve ürün bu yıl iyi durumda değil. Sonumuz kötü.”

“Tanrı her şeyi verir,” dedi papaz sert bir sesle. “Cesaret dostum Ladas. Sık kemerini, özür bulmaya bakma, çok yemek zararlıdır. Gösteriştten kaçın; paranı sokağa, fakirlere atma.”

Yargıç öyle yüksek sesle güldü ki, ev yerinden sarsıldı.

“Merhamet Hıristiyanlar, bir sadaka verin! Peder Ladas açlıktan ölüyor,” dedi ağlamaklı bir sesle, iri elini uzatarak.

Ağır bir ayak sesi duyuldu, basamaklar gıcırdadı.

“İşte Kaptan Fortunas, yaşlı deniz kurdumuz,” dedi papaz. Kapıyı açmak için ayağa kalktı. “Bekle Mariori, gitme, ona içecek bir şey ikram etmemiz gerek... Gidip büyük bir bardak ve rakı getireyim. Şaraba burun kıvrır.”

Kaptan dinlenmek için eşikte bir an durdu. Gülümseyerek içeri girdi ama alnından ter damlıyordu. Ardından nefes nefese öğretmen görüldü. Şapkasıyla kendini yelpazeliyordu. Aynı anda papaz rakıyla içeri girdi.

“İsa dirildi canlarım,” dedi kaptan üç yaşlı adama. Sonra, dişlerini gıcırdatarak olabildiğince hafif bir biçimde di-

vana oturdu ve genç kıza, “Ben reel ve kahve istemem, küçük Mariori. Bunlar hanımlar ve yaşlılar içindir. Şu sizin su bardağı dediğiniz küçük kadeh benim işimi görür. Düğününüze!” dedi, bir yudumda kadehini boşaltarak.

“Bugün büyük bir gün,” dedi öğretmen, küçük kahve fincanından bir yudum alırken. “Halkımız çok geçmeden gelir. Bir karar almak için acele etmeliyiz.”

Mariori tepsiyle dışarı çıktı, papaz da kapıyı sürgüledi. Güneşten yanmış geniş yüzü ansızın peygamberimsi bir soyluluk ifadesine bürünmüştü. Gür kaşlarının altındaki gözleri parıldıyordu. Patlayıncaya değin yiyen, yıkılıncaya değin içen, gerektiğinde küfreden ve kızınca yumruklarını kullanan bir papazdı o. Şimdi bile, bu yaşlı halinde hâlâ, bir kadına baktığında kanı kaynardı. Kafası, göğsü ve midesi insan tutkularıyla dopdoluydu. Ne var ki ayin başladığında ya da birini kutsamak veya lanetlemek için başını kaldırdığında, çölün vahşî rüzgârları üzerine eser ve Papaz Grigoris, bu obur, bu sarhoş, bu zampara adam bir peygambere dönerdi.

“Köy heyetinin kardeş üyeleri,” diye ciddi bir sesle başladı, “bugün kutsal bir gündür, Tanrı bizi duyuyor ve görüyor. Dikkat edin. O, bu odada söyleyeceğimiz her şeyi defterine yazacaktır! İsa dirilmiştir ama bedenimizde hâlâ çarmıha gerili duruyor. Yaşlılar, ileri gelenler, kardeşlerim, O’nun içimizde de dirilmesini sağlayalım. Yargıç, eski dostum, bir an için dünya nimetlerini unut. Sen ve senin gibiler bu dünyanın talihli insanlarısınız. Hakkınızdan fazlasını yediniz, içtiniz, kucakladınız. Ruhunu bütün bu iyi şeylerin üzerine yükselt ve bir karar vermemizde bize yardımcı ol. Ve sen, yaşlı Ladas, bu kutsal günde yağın, şarabını ve sandıklarında istiflediğin Türk altınlarını unut. Sana, öğretmen kardeşim, söyleyecek hiçbir şeyim yok. Senin ruhun her zaman sofrâ zevklerinin, altının ve kadınların üzerinde kalmış, Tanrı’ya ve merhamete yönel-

miştir. Sana gelince kaptan, yaşlı günahkâr, Karadeniz'i günahlarınla doldurdun, artık Tanrı'yı düşün ve doğru bir karar almamız için bize elinden geldiğince yardım et."

Kaptan karşı koydu.

"Geçmiş bir yana bırak papaz efendi!" diye bağırdı. "Onu ancak Tanrı yargılar. Eğer biz de konuşmakta özgür olsaydık, sanırım bizim de senin kutsallığın hakkında söyleyecek birkaç çift lafımız olurdu."

"Konuş papaz efendi ama söyleyeceklerine dikkat et. Unutma ki önde gelen kişilerle konuşuyorsun," dedi yargıç kaşlarını çatarak.

"Birkaç solucanla konuşuyorum," diye kükredi papaz kızgınlıkla, "ve ben de bir solucanım. Bir daha sözü mü kesmeyin. Konuklarımız her an gelebilir ve bizim bir karara varmış olmamız gerek. Onun için dinleyin: Her yedi yılda bir, Kutsal Hafta geldiğinde, kendi kişiliklerinde İsa'nın acılarını canlandıracak, beş-altı hemşerimizi seçmek, köyümüzde babadan oğula geçen eski bir gelenektir. Altı yıl geçti, yedinciye giriyoruz. Bugün bizler, köyün ileri gelenleri olarak üç büyük havariyi; Petrus, Yakup ve Yahya'yı, Yahuda İskariyot'u ve fahişe Mecdelli Meryem'i canlandırmaya en fazla layık olanları seçmek zorundayız. Ve hepsinden önemlisi, Tanrı beni bağışlasın, bütün yıl boyunca yüreğini tertemiz tutmuş kişi de çarmıha gerilmiş İsa'yı temsil edebilir."

Papaz soluk almak için bir an durdu. Bu fırsatı kaçırmayan öğretmenin gırtlığı, bir aşağı bir yukarı oynamaya başladı.

"Eskiler," dedi, "buna Gizli Ayin derlerdi. Paskalya'dan önceki pazar günü kilisenin sundurması altında başlar ve Kutsal Cumartesi günü gece yarısı İsa'nın yeniden dirilişiyle bahçelerde sona ererdi. Putperestlerin tiyatroları ve sirkleri vardı. Hıristiyanların ise Gizli Ayinleri..."

Ne var ki Papaz Grigoris, onun sözünü kesti:

“Peki peki, bunu herkes biliyor öğretmen. Bırak da bitireyim. Sözcükler can kazanır, gözlerimizle görür, İsa'nın acısını duyarız. Tüm çevre köylerden hacılar sürüler halinde gelirler; kilisenin çevresinde çadırlarını kurar, Kutsal Hafta süresince inler, dövünürler. Ardından 'İsa dirildi!' çığlıklarıyla şenlikler ve danslar başlar... Anımsayacağınız gibi kardeş üyeler, bu günler süresince birçok mucize olur, bir sürü günahkâr gözyaşı döker ve pişmanlık duyar. Servetlerini edinirken işledikleri günahları sergileyip ruhlarını kurtarmak için kiliseye bir asma bahçesi ya da bir bağ bağışlayan nice zengin vardır. Beni duyor musun Ladas Baba?”

“Devam et, devam et, papaz efendi ve taş atıp durmayı da bırak,” diye patladı yaşlı Ladas sinirlenerek. “Bu tür numaralar bana işlemez, bunu kafana sok.”

“Bugün burada,” diye sürdürdü papaz, “bu kutsal gizi emanet edeceğimiz kişileri, Tanrı'nın da yardımıyla seçmek üzere toplanmış bulunuyoruz. Açık konuşun, herkes kendi düşüncesini ortaya koysun. Yargıç, en yaşlımız sensin. Bu nedenle önce sen konuş, dinliyoruz.”

“Yahuda! Onu bulduk,” diye araya atıldı kaptan. “Alçı yiyici Panayotaros'tan daha iyisini bulamazsınız. Hem sersem hem de o çiçekbozuğu suratıyla gerçek bir goril, Odessa'da gördüğüm gibi. Daha önemlisi o kızıl sakalı ve saçlarıyla tam rolüne uygun; sanki şeytanın ta kendisi.”

“Konuşma sıranı bekle, kaptan,” dedi papaz azarlayarak. “Bu denli aceleci olma, daha senden önce konuşacak olanlar var. Evet yargıç?”

“Ne söyleyeyim papaz efendi,” diye yanıt verdi yargıç. “Tek dileğim, İsa'yı canlandıracak kişi olarak oğlum Mihelis'i seçmeniz.”

“Olanaksız,” diye sözünü kesti papaz. “Oğlun genç bir yargıçtır. Üstelik iri ve şişman, yiyip içip yaşamın tadını çıkarıyor. Oysa İsa yoksul ve zayıftı. Bağışla ama hiç

de uygun değil. Hem bakalım Mihelis böylesine zor bir rolü yapabilir mi? Kamçılanacak, dikenden yapılmış bir ta takacak, çarmıha bağlanacak... Mihelis'in bu işi başaracak gücü yok, hasta düşmesini mi istiyorsun?"

"Hepsinden önemlisi," diye atıldı kaptan. "İsa sarı-sındı. Oysa Mihelis'in saçları ve bıyıkları ayakkabı boyası kadar kara."

"Tam Mecdelli Meryem'e uygun birisi var," dedi Ladas kıkırdarak. "Dul Katerina. Orospuda istenen her şey var. Sarı saçlı fahişe... Onu bir gün bahçede saçlarını tararken görmüştüm. Dizlerine dek iniyordu... Şeytan götürsün, bir başpiskoposu bile baştan çıkarır o."

Kaptan tam bir şaka yapmak için ağzını açmıştı ki, papazın bakışlarını gördü ve dilini tuttu.

"Kötüleri bulmak kolaydır," dedi papaz. "Yahuda, Mecdelli Meryem. Ya iyiler? İşte öğütlerinizi burada bekliyorum. Nereden bulacağız? Tanrı beni bağışlasın, İsa'ya benzeyen birini nereden bulacağız? Görünüşü ona çok benzesin yeter. Ben... ben günlerdir, haftalardır bu işi düşünüyorum ve bu nedenle gözlerime uyku girmiyor. Ama inanıyorum ki Tanrı bana acıdı, adamımızı buldum."

"Kim?" dedi yaşlı yargıç, bir yerine iğne batmışçasına, "hadi söyle."

"İzninle yargıç, hizmetinde olan, senin de çok sevdiğin biri; obanın Manolios. Kuzu gibi uysaldır, okumasını da bilir, manastırda da bulunmuş. Mavi gözleri, bal sarısı sakalıyla tam ikonlardaki İsa sanki. Üstelik dindar. Her pazar, ayini dinlemek için dağdan gelir. Ne zaman günahını çıkarsam onu kınayacak en ufak bir kusurunu bile bulamam."

"Biraz çatlaktır," diye bağırdı yaşlı Ladas. "Hayaletler görür."

"Bunun zararı yok," dedi papaz. "Ruhun saf olması yeter."

Yeniden Çarmıha Gerilen İsa, çağdaş Yunan ve dünya edebiyatının en seçkin kalemlerinden Nikos Kazancakis'in ünlü romanlarından biridir.

Yunanistan'ın Likovrisi köyünde Paaskalya Yortusu'nda geçen olaylar, köyün ileri gelenlerinin İsa'nın Çarmıha Gerilişi'ni yeniden canlandırmak istemeleriyle başlar. Köyden bir İsa, bir Yahuda, bir Mecdelli Meryem, bir Yakup bir de Petrus seçilir.

Bu seçimlerden sonra köy, bir daha o eski köy, köylüler de eski köylüler olamazlar. Gerçekleştirilmek istenen bu tiyatro oyunu bir gösteri olmaktan çıkıp hayatın ta kendisine dönüşür.

Kazancakis bu romanında; Yunanların sonu içsavaşa kadar giden çatışmalarını, komünizmi dinî inançlarının karşısında görüp çıkarlarına ters düşenleri Bolşeviklikle suçlamasıyla başlayan felaketleri acı bir ironiyle okuruna sunuyor.

#yunanedebiyatı #taşra #toplum #din #tarih #sömürü #mit

